



Lärarhandledning – arbeta med Sopsamlarmonster

Så roligt att du och dina kollegor vill arbeta med återvinning och hållbarhet! För förskolor och årskurs F–3 rekommenderar vi att ni arbetar med våra Sopsamlarmonster. Materialet utgår från att varje monster samlar på en viss typ av avfall eller tar hand om vatten.

Så här fungerar det

I materialet med sopsamlarmonstren får du och barnen på ett lekfullt sätt lära er hur ni sorterar sopor så att de kan återvinnas, bli något nytt och också hur ni förebygger avfall. Förutom att du och barnen får lära känna monstren och vad de samlar på (hur ni sorterar) får ni också lära er hur vattnet kommer till kranen och vart det tar vägen när man spolat, samt vad man får och inte får slänga i toaletten. Det är ett lekfullt sätt att tillsammans med barnen närma sig en förståelse för hur människors val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.

Mycket av det material vi tar fram är digitalt så att alla kan använda det på ett enkelt sätt. Det fysiska materialet vi har tagit fram är en magnetavla med saga och ett brädspel om källsortering. De tavlorna har vi delat ut till förskolor i Hässleholms kommun, men finns att låna som temalåda via AVMedia Skåne.

De övningar som hör till materialet är utformade som processer med tydliga mål och syften. Vårt tips är att du göra övningarna i den ordning vi har föreslagit, eftersom de är planerade för att utveckla barnen. För att nå utveckling och lärande hos barnen är det viktigt att du som pedagog känner dig fri att anpassa övningarna efter barngruppen. För de allra minsta kan delar eller inspiration från övningarna passa bättre.

Det finns ett antal samtalsfrågor kopplade till vissa övningar. Det är öppna frågor som ger barnen möjlighet att tänka, kommunicera och lära. Förhåll dig nyfiskt till barnens tankar och förståelse, här finns inga rätta svar. Till några övningar finns ett förslag på hur du kan arbeta digitalt.

Genom att använda digitala verktyg ökar du barnens förutsättningar att både få uppleva och lära, en kompetens för fortsatt lärande. Du kan också arbeta vidare med mer spontant innehåll eftersom barnen utvecklas hela tiden. På så sätt kan arbetet med hållbar utveckling bli en naturlig del av er verksamhet.

Kopplingar till läroplan för förskolan och grundskolan

Arbetet med sopsamlarmonstren är kopplade till läroplanen för förskolan och grundskolan.

Kopplingar till läroplan för förskolan, Lpfö 18:**1. Förskolans värdegrund och uppdrag**

Utbildningen ska genomföras i demokratiska former och lägga grunden till ett växande intresse och ansvar hos barnen för att aktivt delta i samhället och för en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig. Både ett långsiktigt och globalt framtidsperspektiv ska synliggöras i utbildningen.

Utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningsätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle. Barnen ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomisk, social och miljömässig.

2. Mål och riktlinjer**2.1 Normer och värden**

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling och aktivt delta i samhället.

2.2 Omsorg, utveckling och lärande

Förskolan ska ge varje barn förutsättningen att utveckla:

- nyfikenhet, kreativitet och lust att leka och lära.
- förmåga att använda begrepp och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld.
- förståelse för hur människors val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.
- förmåga att utforska, beskriva med olika uttrycksformer, ställa frågor om och samtala om naturvetenskap och teknik.

Kopplingar till läroplan för grundskola, Lgr 22:**1. Skolans värdegrund och uppdrag**

Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

2. Övergripande mål och riktlinjer**2.1 Normer och värden**

Skolans mål är att varje elev visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

2.2 Kunskaper

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola:

- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället.

Steg 1. Börja här – förberedelser, saga och mer.

Börja arbetet med Sopsamlarmonstren genom att läsa någon av sagorna eller titta på filmen om monstren. Vi rekommenderar sagoboken för förskolan och monsterhistorian för åk F–3. Syftet är att skapa nyfikenhet inför arbetet med sopsamlarmonstren och barnens förståelse för hållbar utveckling.

Fånga gärna upp barnens förslag på hur ni kan gå vidare för att ta reda på svaren! Formulera frågor, hypoteser och undersök! På så sätt jobbar ni mot mål och riktlinjer som handlar om barns inflytande i förskolan, enligt läroplanen.

Förberedelser

- Läs igenom berättelsen/titta på filmen.
- Förbered samtalsfrågor eller använd frågorna som finns här nedan.

Så går det till

1. Läs upp den någon av berättelserna eller titta på filmen (använd projektor för storbild).
2. Prata med barnen eller eleverna om sopsamlarmonstren, använd samtalsfrågor.
3. Läs upp berättelsen igen efter att barnen pratat om innehållet.

Samtalsfrågor

- Vad är egentligen skräp?
- Varför behöver sopsamlarmonstren samla in skräp?
- Sopsamlarmonstren säger att de sorterar. Jag undrar vad de menar då?
- Har du sorterat någon gång, hur visste du i så fall hur du skulle göra?

Utvidgat arbete

- Du kan läsa berättelsen flera gånger under arbetet med sopsamlarmonstren.

Steg 2. Presentation av monstren

I den här övningen kommer barnen att få lära sig mer om varje monster och dess egenskaper. Barnen får då en möjlighet att utveckla en förståelse för ämnesspecifika begrepp. Låt arbetet ta tid för att säkerhetsställa att barnen har fått med sig viktiga begrepp, samt grundläggande förståelse för hur återvinning går till. Övningen är också ett sätt att få alla återvinningskärl på plats i verksamheten.

Det finns idag 20 Sopsamlarmonster. Materialet utgår från att varje monster samlar på en kategori av sopor eller vatten. Monstren är duktiga på olika saker kopplat till målen i läroplanen. Låt barnens intresse styra vilka monster ni pratar om först och vilka aktiviteter ni gör till monstren. Vi rekommenderar dig att börja med källsortering och de sex vanligaste monstren:

- **Plastis – En kreativ skapare**
- **Pappis – Matematikern**
- **Kompostina – Natur och kretsloppskunnig**
- **Metallis – Integritet och värdegrunder**
- **Flamman – Rörelseexpert**
- **Prassel – Språkkunnig**

Förberedelser

- Välj ut ett monster som ni vill börja med.
- Gör i ordning ett återvinningskärl för monstret.
- Gör i ordning en inplastad kopia av monstret att fästa vid kärlet.
- Digitalt verktyg för fotografering.

Så går det till

1. Läs upp berättelsen om monstret, eller förenkla genom att berätta med egna ord för att anpassa till barngruppen.
2. Visa återvinningskärlet och den inplastade bilden på monstret.
3. Låt barnen fotografera sopor som hör till monstret. Sätt sedan upp dessa bilder vid återvinningskärlet.
4. Gå vidare till nästa monster.

Digitalt verktyg

Skapa QR-koder med information om monstren tillsammans med barnen, sätt upp koderna vid kärlen.

Steg 3. Sortera – lägg dina sopor på rätt ställe

I den här övningen kommer barnen att få prova på att sortera genom att lägga sopor i rätt sorteringskärl. Övningen är till för att göra barnen uppmärksamma på att olika material ska sorteras i olika kärl och öka intresset för att sopsortera. När ni gör övningen behöver alla återvinningskärl finnas tillgängliga.

Förberedelser

- Förbered en eller flera påsar fyllda med sopor. Förslag: tetrapack, glas, bananskal, konservburk, tidning, ritpapper.
- Skriv ut brevet från sopsamlarmonstren eller förbered för att visa digitalt.

Så går det till

1. Läs upp brevet från sopsamlarmonstren. Låt soppåsarna ligga framme så barnen ser dem.
2. Förbered barnen genom att använda er av samtalsfrågorna före uppdraget.
3. Låt barnen öppna soppåsarna och sortera innehållet i rätt kärl.
4. Avsluta genom att använda er av samtalsfrågor efter uppdraget.
5. Låt barnen sortera med hjälp ut av källsorteringsbrickorna.

Samtalsfrågor innan uppdrag

- Hur kan du veta var du ska lägga dina sopor?
- Vem tar hand om dina sopor?
- Vad händer egentligen med soporna när vi slängt dem?

Samtalsfrågor efter uppdrag

- Hur visste du var du skulle lägga soporna?
- Vem känner du som skulle behöva veta mer om sopsortering?
- Hur kan du lära andra om sopsortering?

Utvidgat arbete

- Gör sopsorteringen till en naturlig del i verksamheten.
- Gå till förskolans eller skolans soprum eller till en återvinningstation med de sorterade soporna för att ta reda på vad som händer med det ni återvinner i verksamheten.

Digitalt verktyg

Gör ett videosamtal med avfallsansvarig i kommunen. Ställ frågor och få reda på mer om vad som händer med det ni återvinner.



Hej, hallå gänget!

Det här är ett brev från oss – sopsamlarmonstren! Vi skriver till er eftersom vi vill ge er ett uppdrag. Vi hittade soppåsar slängda utanför förskolan. Det är ju inte klokt att någon har slängt en påse full med sopor rakt på marken! Vi behöver din och dina kompisars hjälp att lägga soporna på rätt plats. Undersök vilket material skräpet är gjort av och försök sedan hitta rätt sorteringskärl att lägga det i. Lycka till!

Monsterhälsningar från sopsamlarmonstren

Steg 4. Nedbrytning – vad händer med skräpet?

I den här övningen kommer barnen att få skapa hypoteser, göra ett experiment och göra iakttagelser. De ska undersöka hur lång tid det tar för olika material att brytas ned. Övningen är till för att göra barnen mer medvetna om vad som händer när skräp kastas i naturen.

Förberedelser

- Skriv ut brevet från sopsamlarmonstren eller förbered för att visa digitalt.
- En plank (eller ett snöre) där ni fäster tex ett bananskal, en konservburk, en glasflaska, en bit plast.
- Hitta en bra plats där ni kan utföra experimentet, det behöver finnas tillgång till jord, löv och nedbrutet växtmaterial.

Så går det till

1. Läs upp brevet från sopsamlarmonstren.
2. Förbered barnen genom att använda er av samtalsfrågor innan uppdraget.
3. Visa barnen plankan med materialen, namnge materialen för barnen. Exempelvis "glas..."
4. Fotografera plankan så att ni tydligt kan se hur den såg ut från början.
5. Gräv ner plankan under ett tunt lager med jord, löv och nedbrutet växtmaterial.
6. Gå dit med jämna mellanrum för att se vad som hänt med de olika materialen.
7. Avsluta genom att använda er av samtalsfrågor efter uppdraget.

Samtalsfrågor innan uppdraget

- Varför slänger människor skräp egentligen?
- Vad händer med skräp som slängs på marken runt omkring oss?
- Vilken typ av skräp tror du stannar kvar längst i naturen?

Samtalsfrågor frågor efter uppdraget

- Vad händer med skräp som slängs på marken runt omkring oss?
- Hur skulle det se ut runt omkring oss om alla slängde skräp var som helst?
- Finns det något du kan göra för att det ska bli mindre skräp runt omkring dig?

Utvidgat arbete

- Reflektera och låt barnen göra hypoteser för vad de tror kommer att hända och hur lång tid det tar för de olika materialen att brytas ned (dokumentera gärna för fortsatt arbete).

Digitalt verktyg

- Med appen Book Creator kan du skapa enkla, kreativa böcker där du kombinerar bild, film, text och ljud. Dokumentera före, under och efter experimentet för att fånga processen.



Hej, hallå gänget!

Oj, oj, oj vad människor är slarviga. Ni kanske också har sett att vissa slänger skräp rakt på marken. Det blir så smutsigt och fult och dessutom tar det lång tid för skräpet att försvinna. Skräp som hamnar på marken bryts ner, men det tar lång tid och skräpet kan bli kvar väldigt, väldigt länge. Därför ska ni få göra ett experiment för att ta reda på hur lång tid det tar för olika material att brytas ned och försvinna. Spännande och kul!

Monsterhälsningar från sopsamlarmonstren.

Steg 5. Matsvinn – sluta slänga maten

I den här övningen kommer barnen att få börja reflektera kring matsvinn. Barngruppen kommer att få prova på att minska det gemensamma matsvinnet under en veckas tid. Övningen är till för att barnen ska få syn på matsvinnet och kunna reflektera över sina egna val. Under veckan dokumenteras utvecklingen genom ett kreativt stapeldiagram gjort av matavfallspåsar.

Förbered

- Skriv ut brevet från sopsamlarmonstren eller förbered för att visa digitalt.
- Se till att ha tillgång till kärl för matavfall.
- Matavfallspåsar för stapeldiagram (se bild).

Så går det till

1. Läs upp brevet från sopsamlarmonstren.
2. Använd er av samtalsfrågor innan uppdraget, alternativt under måltiden.
3. Dokumentation. Gör ett stapeldiagram med hjälp av matavfallspåsar (se bild). Ta en oanvänd matavfallspåse och markera med ett sträck hur mycket mat som ni har slängt under en dag. sätt påsen där alla barn kan se den. Gör sedan likadant nästa dag och sätt upp påsen bredvid den första. Gör likadant under hela veckan. Tada! Nu har ni ett stapeldiagram som visar hur ert matsvinn förhoppningsvis har minskat under veckan.
4. Undersök diagrammet och se om det har blivit någon förändring under veckan.



Bild: Stapeldiagram med matavfallspåsar

Samtalsfrågor innan uppdraget, alternativt under måltiden:

- Undrar vad som händer med maten som vi inte äter upp?
- Tror ni att vi klarar att slänga mindre mat än vanligt?
- Hur ska vi göra för att klara av det?

Utvidgat arbete

- Låt hela förskolan anta utmaningen.
- Håll tanken om att minska matsvinnet levande i verksamheten. Gör det till en vana.
- Anta utmaningen fler gånger med lite tidsmellanrum.



Hej, hallå gänget!

Ofta när vi är ute och samlar sopor så hittar vi matrester. Hur konstigt är inte det? Mat ska väl ätas upp, annars är det slöseri. Ibland får Kompostina så mycket matrester att hon får ont i magen och blir illamående, ja nästan sjuk! Vi behöver er hjälp med att minska matsvinnet, alltså sätta stop för att det slängs så mycket mat. Utmaningen till er är att försöka slänga så lite mat som möjligt under den här veckan. Bästa sättet att klara utmaningen på är att du bara tar så mycket mat som du veta att du orkar äta upp. Börja med en liten portion, ta sedan en liten portion till om du vill ha mer. Undersök matavfalls-påsarna varje dag för att se hur lite ni har slängt. Heja er!

Monsterhälsningar från sopsamlarmonstren.

Ps. Prata med en vuxen om du råkat ta för mycket mat, så hjälper hen dig.

Steg 6. Återanvändning – för en värld utan sopor

I den här övningen ska barnen skapa fritt med återvunnet material. Övningen syftar till att skapa medvetenhet om att saker kan återanvändas och bli någonting nytt.

Förbered

- Skriv ut brevet från sopsamlarmonstren eller förbered för att visa digitalt.
- Skapa en kreativ plats där barnen kan skapa av skräp. Förslag: toalettrullar, tidningar, tygbitar, kapsyler, kartonger, glasburkar.

Så går det till

1. Läs upp brevet från sopsamlarmonstren.
2. Använd er av samtalsfrågan innan uppdraget.
3. Låt barnen skapa. Förslag:
 - Skräpkonst
 - Musikinstrument
 - Leksaker
 - Skräpmonster
4. Låt barnen redovisa för gruppen vad de har skapat.

Samtalsfråga innan uppdraget

- Vad skulle vi kunna skapa av de här materialen? Väck barnens kreativitet!

Utvidgat arbete

- Ge gamla saker ett nytt liv genom att till exempel måla om en gammal stol, sy om och designa nytt av urväxta kläder.



Digitalt verktyg

- Använd appen ChatterPix för att få föremål att prata. Låt barnen formulera vad föremålen tänker och säger.



Hej, hallå gänget!

Vi blir alldeles snurriga av att tänka på hur många saker som människor slänger varje dag. Många saker skulle man kunna använda igen. Om du tröttnat på en sak så kan du ge bort den till någon annan. Laga och fixa och byta grejer med varandra är jättebra för då behöver vi inte slänga sakerna. De får nytt liv! Nu ska ni få prova på att skapa nya saker med hjälp utav sopor och trasiga saker.

Monsterhälsningar från sopsamlarmonstren.

Steg 7. Förebygg avfall – byt grejer med varandra!

I den här övningen får barnen på ett lekfullt sätt närma sig förståelsen för hur vi kan förebygga avfall. Syftet är att skapa medvetenhet kring sakers värde i förhållande till en hållbar utveckling.

Förberedelse

- Skriv ut brevet från sopsamlarmonstren eller förbered för att visa digitalt.
- Välj en eller flera utav de föreslagna uppgifterna och planera vidare utifrån ert val.

Så går det till

1. Läs upp brevet från sopsamlarmonstren.
2. Använd er av samtalsfrågan innan uppgiften.
3. Lär er hela eller delar av sången Ska vi byta? av Hans Alfredsson.
4. Välj någon utav de föreslagna uppgifterna.

Samtalsfrågor innan uppgiften

- Hur ska vi kunna hjälpa sopsamlarmonstren? Om barnen behöver stöd i samtalet kan du ge exempel på när du lånade eller lånade ut saker. Förslag: en bok på biblioteket, en varm tröja till din kompis, din gamla cykel som var för liten.

Uppdrag att välja på

- Loppis med teckningar: Låt barnen fundera över om de har något hemma som de skulle kunna ge eller byta bort. Låt dem måla en teckning eller på annat sätt gestalta detta och gör sedan en "loppis" där teckningarna ställs ut.
- Gör en egen version utav sången "Ska vi byta" av Hans Alfredsson.
- Måla egna tygkassar – att ha vid handling i stället för att köpa plastpåsar.
- Skapa ett klädbytarskåp på förskolan.
- Skapa en bokbytarhylla på förskolan.
- Gör ett miljöbesök på biblioteket. Låna i stället för att köpa!.
- Gör ett studiebesök på en loppis.
- Skapa en riktig loppis med hjälp av vårdnadshavarna.



Hej, hallå gänget!

En annan sak som vi har märkt är att människor slänger saker i stället för att fråga om en kompis vill ha dem. Om din tröja har blivit för liten kan du ju fråga en kompis som är yngre än dig och hen vill ha den. Då får tröjan ett nytt liv! Och det blir mindre sopor. Har du någon sak hemma som du växt ur eller tröttnat på som någon annan kanske skulle vilja ha? Det vore toppen om alla människor slutade köpa en massa saker och i stället lånade av varandra. Då skulle det bli mindre sopor och vi skulle äntligen kunna bli helt vanliga monster. Vad skönt det skulle vara! Kan du hjälpa oss med det

Monsterhälsningar från sopsamlarmonstren.